

2. Kyrylenko L. V. Psykholoho-pedahohycheskye osnovy yndyvydualno-lychnostnoho rozvytyya shkolnyka / L. V. Kyrylenko– Samara : Yzd-vo "Samarskyi unyversytet", 2001. – 473 s.

3. Kryteriyy ta pokaznyky vykhovanosti // Pedahohichna psykholohiya / [za red. L. M. Prokolyienko, D. F. Nikolenka]. – K. : Vyscha shkola, 1991.

4. Sarnovska S. O. Suchasna sotsialno-komunikatyvna kultura (filosofsko-metodolohichnyy analiz) : dys. ... kandydata filos. nauk : 09.00.03 / Svitlana Oleksandrivna Sarnovska. – K., 2000. – 190 s

5. Leontev A. N. Psykholohyya obshchenyya / A. N. Leontev– 2-e yzd., ysp. y dop. – M. : Smysl, 1997. – 365 s.

6. Chernukha N.M., Guk O.F. Sotsialne vykhovannia u suchasnomu ukrainskomu sotsiumi: realikh, dosvid, perspektyvy. // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 11. Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika. – Vypusk. 24.(II tom): [zb.

nauk. prats]. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P.Drahomanova, 2018. – S.153-158. ISSN2524-0730

7. Bekh I. D. Osobystist u sotsiohenetychnomu dyskursi : stratehiya formuvannya / Ivan Dmytrovych Bekh // Natsionalna osvita : tradytsiyi i novatsiyi u konteksti idey Ivana Ohiyenka : [zb. nauk. prats]. – Kyiv-Zhytomyr : ZHDPU, 2002. – 232 s.

8. Sotnychenko L. A. Pershodzherela komunikatyvnoyi filosofiyi / L.A. Sotnychenko– K. : Lybid, 1996. – 176 s.

9. Ternopilka V. I. Systema vykhovannya sotsialno-komunikatyvnoyi kultury uchniv zahanoosvitnoyi shkoly u pozaurochniy diyalnosti : avtoref. dys. dokt. ped. nauk : 13.00.07 / V. I. Ternopilka ; In-t problem vykhovannya APN Ukrainy. – K., 2009. – 40 s.

Надійшла до редколегії 10.09.18

V. Тернопольская, д-р пед. наук, проф.

Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, Украина
ORCID ID 0000-0002-1468-9932

СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНЫЕ УМЕНИЯ КАК ВЕДУЩИЙ МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ ПАРТНЕРСКИХ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Проанализированы особенности развития у студентов социально-коммуникативных умений как ведущего механизма становления партнерских взаимоотношений. Определено, что партнерское взаимодействие в системе "студент – студент" основано на отношениях, обеспечивающих равенство партнеров в восприятии друг друга, ориентацию субъектов на признание ценности мысли каждого. Отмечено, что успешное формирование социально-коммуникативных умений возможно при условии внедрения в образовательный процесс смоделированных организационно-педагогических форм межличностного взаимодействия, общения, которые через реальные переживания и соответствующую деятельность побудили студентов к сознательному выявлению ими социально-коммуникативных умений в ежедневной жизнедеятельности. Показано, что аудиторная и внеаудиторная деятельность должна иметь ценностно-ориентированный характер и осуществляться на основе субъект-субъектного партнерского взаимодействия участников образовательного процесса.

Ключевые слова: социально-коммуникативные умения, партнерские взаимоотношения, внеаудиторная деятельность, образовательный процесс, студент, субъект-субъектное взаимодействие.

V. Ternopolskaya, Doctor of Pedagogic Sciences, Prof.

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-1468-9932

SOCIAL AND COMMUNICATION SKILLS AS THE LEADING MECHANISM FOR THE FORMATION OF PARTNERSHIPS OF STUDENT YOUTH

The article analyzed peculiarities of development social and communicative skills of students as a leading mechanism for establishing partnerships. Outlined that affiliate interaction in the "student – student" system based on the relationships that provide equality of partners in the perception of each other, the orientation of subjects to the recognition of the value of the thoughts of everyone. Noted that successful formation of social and communicative skills possible provided in the educational process modeled organizational and pedagogical forms interpersonal interaction and communication. Outlined that organizational and pedagogical forms of interpersonal interaction through real experience and relevant activities of would encourage students to the detection of them social and communicative skills in daily life. Revealed that auditor and non-auditing activities must be a value-oriented character and makes on the basis of subject-subject partner interaction of participants in the educational process.

Keywords: social and communication skills, partner interaction, non-auditing activities, educational process, student, subject-subject interaction.

УДК 378

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2018/3-1/10>

M. Хоссейн, асп.

Міжрегіональна академія управління персоналом, Київ
ORCID ID 0000-0001-7088-0964

ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Визначено поняття "професійно значущі якості особистості", розкрито їх сутність і зміст, роль у самореалізації особистості в соціокультурному просторі. Обґрунтовано, що професійно значущі якості характеризують здібності, органічно входять у їх структуру, розвиваються в процесі навчання, професійної діяльності, соціалізації.

Ключові слова: професійно значущі якості особистості, професійні якості, особисті якості, здібності, соціокультурний простір, соціально-педагогічний дискурс.

Вступ. Орієнтація вітчизняної освіти на європейський освітній простір потребує суттєвої перебудови змісту підготовки майбутніх фахівців. Професійна освіта має забезпечувати пріоритетність розвитку особистості, виховання в неї високих моральних якостей, підготовку фахівця, здатного впроваджувати науково обґрунтовану систему цілей, завдань, пріоритетів, засобів підвищення ефективності професійної діяльності; формувати особистість, здатну усвідомлювати своє місце та роль у контексті вітчизняних і загальноцивілізаційних трансформацій, у сучасному соціокультурному просторі.

Зрозуміло, що підготовка сучасного успішного фахівця неможлива без відповідної підготовки й оволодіння знаннями та вміннями як фундаментального, так і при-

кладного характеру; засвоєння загальнолюдських моральних принципів та норм; належного рівня моральної культури і професійно значущих якостей; самостійного орієнтування в розмаїтті нестандартних ситуацій; здатності ефективно розв'язувати ті чи інші питання у професійному полі та сучасному соціумі.

Протягом останніх років з'явилась значна кількість наукових доробок, присвячених дослідженню професійно значущих якостей особистості. Внесок у розвиток педагогічної науки зробили такі вітчизняні науковці, як Р. Гейзерська [1], Н. Головач [2], О. Силкін [3], М. Федоренко, О. Чуйко [4] та ін. Однак вивчення професійно значущих якостей особистості залишається

актуальним питанням сучасної професійної освіти, соціалізації особистості.

Мета статті – розкрити зміст поняття "професійно значущі якості особистості", виокремити соціально-педагогічний дискурс.

Виклад основного матеріалу. Питання професійної підготовки та розвитку особистості цілком обґрунтовано посідає особливе місце серед великого кола проблем соціально-педагогічних досліджень. Професійний розвиток особистості є процесом формування ансамблю професійно значущих якостей, які виражають цілісну структуру й особливості її майбутньої практичної діяльності. Основними показниками розвитку особистості професіонала є система професійних знань, умінь, навичок і розвинені професійно значущі якості; відповідно до викликів часу – це загальні компетентності, фахові та професійні й особистісні компетенції, програмні результати.

В останні роки проблема вивчення терміна "професійно значущі якості особистості" привертає все більшу увагу сучасних науковців. Нині в науковій літературі немає однозначного підходу до визначення цього поняття. Таке поняття як "професійні якості" часто розглядається в психолого-педагогічній літературі як "вияв психічних особливостей особистості, що необхідні для засвоєння спеціальних знань, умінь та навичок, для досягнення ефективності у професійній діяльності" [5, с. 201].

До професійних якостей науковці відносять: інтелектуальні (мислення), емоційні (почуття), вольові (здатність до саморегуляції), моральні (поведінка), організа-торські тощо [6, с. 57].

Поділяємо думку про те, що професійні (ділові) якості як складові моральних, вольових і організа-торських рис формуються відповідно до індивідуально-психологічних особливостей особистості, що відображають специфіку її здібностей, характеру, темпераменту, волі та світогляду [6, с. 72].

Зважимо на те, що відомий дослідник В. Бодров трактує це поняття таким чином: "Уся сукупність психологічних якостей особистості, а також цілий ряд фізичних, антропометричних, фізіологічних характеристик людини, які визначають успішність навчання і реальної діяльності" [7, с. 223].

З погляду соціально-педагогічного дискурсу слушною є позиція вітчизняних науковців А. Капської, О. Карпенко, Л. Міщик, Ю. Поліщука, С. Харченка щодо ролі професійно значущих якостей особистості у процесі її соціалізації, зокрема набутті та формуванні особистісних якостей у практиці громадянина, трудівника, сім'янина. Означена тріада життєвих ролей є визначальною у процесі соціалізації [5].

Зауважимо, що перелік професійно значущих якостей для кожної діяльності є специфічним (за складом, ступенем вираженості, характером взаємозв'язку між ними тощо) і визначається за результатами психологічного аналізу діяльності, складання її професіограми та психограми. Означене підтверджується в наукових доробках вітчизняної вченої, психолога О. Чуйко [4], яка виокремлює складні особистісні утворення – інтелектуальні, емоційні та моральні якості майбутнього фахівця, що визначають його готовність до професійного, соціального й індивідуального самовизначення в умовах динамічно змінюваного інформаційного суспільства [4, с. 273].

На думку В. Бодрова, професійно значущі якості є тими внутрішніми психологічними характеристиками суб'єкта, у яких відображаються зовнішні специфічні впливи факторів конкретного трудового процесу, що виступають у формі професійних вимог до особистості. Крім того, значення професійно значущих якостей в успішності освоєння та реалізації у професійній діяль-

ності визначається тим, що в них виявляються всі основні характеристики структури особистості, що визначають соціально-педагогічні особливості системи діяльності: мотиваційно-потребнісні, когнітивні, психомоторні, емоційно-вольові та ін. [7, с. 96].

Проведені дослідження В. Бодрова дозволили виявити особливості динаміки професійно значущих якостей протягом усього професійного шляху людини. В онтогенезі найстабільнішими показали себе якості, пов'язані з типологічними особливостями вищої нервової діяльності (характеристики темпераменту, екстра- та інтроверсія, нейротизм, емоційна реактивність). На його переконання, особистісні якості більш мінливо демонструють себе в ході професійної діяльності, ніж набуті професійні [7, с. 178]. Вагомим ми вважаємо висновок ученого про те, що розвиток професійних здібностей передбачає взаємозв'язаний й цілеспрямований розвиток сукупності професійно значущих якостей суб'єкта праці, але в реальному житті всі ці якості розвиваються далеко не завжди в потрібній єдності.

Українська вчена Р. Гейзерська поняття "професійно значущі якості магістра економічного профілю" визначає як комплекс логічно та діалектично пов'язаних між собою взаємовпливових індивідуально-особистісних рис і здібностей, що зумовлюють одна одну, актуалізуються на рівні професійних завдань, на поведінковому рівні та у процесі соціалізації особистості, що сприяють успішності професійної діяльності в науковій і викладацькій сфері та на виробництві [1, с. 9].

На думку Н. Головач [2], професійно значущі якості – це властивості суб'єкта праці загалом, які не можуть розглядатися як щось однозначно задане і незмінне. У міру оволодіння професійною діяльністю вони розвиваються, але нерівномірно, складаються прийоми їх компенсації, удосконалюється їх структура; вони стають передумовою й удосконалюються в процесі професійної діяльності, оскільки людина в ході праці змінює саму себе.

Отже, професійно значущі якості особистості є комплексом логічно і діалектично пов'язаних між собою взаємовпливових індивідуально-особистісних рис і здібностей, що зумовлюють одна одну, актуалізуються на рівні професійних завдань, на поведінковому рівні й у процесі соціалізації особистості та сприяють успішності професійної діяльності.

Про професійно значущі якості можна говорити, розглядаючи також окремі риси особистості на найвищому рівні – акмеологічному. Акмеологічний підхід у процесі формування професійно значущих якостей особистості є визначальним як соціально-педагогічний конструкт і, без сумніву, у побудові індивідуальної траєкторії розвитку кожного орієнтує на досягнення найкращих результатів чи в життєвій, чи у професійній самореалізації.

Зазначимо, що здібності особистості завжди виступають у тій чи іншій взаємодії, утворюючи своєрідний ансамбль творчих можливостей людини. Здібності не просто співіснують поруч одна з одною і незалежно одна від одної. Кожна здібність змінюється, набуваючи якісно іншого характеру залежно від наявності та ступеня розвитку різних її компонентів. Отже, поняття "професійно значущі якості" так чи інакше, у першу чергу, пов'язане з поняттям "здібності". А поняття "здібності" пов'язане з поняттям "цілісної структури особистості". Узагалі здібності здебільшого розглядають як деякий комплекс органічно пов'язаних компонентів, які створюють умови для успішного входження кожної особистості до соціокультурного простору.

На думку О. Силкіна [3], професійно значущі якості одного й того ж фахівця в різних організаціях можуть бути різними або протилежними. Отже, перелік необ-

хідних професійно значущих якостей учений пропонує розробляти з урахуванням особливостей кожної окремої організації та кожної окремої посади, відповідно до специфіки діяльності та корпоративної культури компанії (організації, установи, підприємства тощо).

Для цього вчений запропонував використовувати таку технологію.

Етап 1. Аналіз діяльності фахівця (де визначаються основні функції та операції, які виконує працівник).

Етап 2. Аналіз критичних моментів (після визначення ключових особливостей діяльності проводять аналіз критичних моментів – для цього необхідно передбачити якомога більше складних професійних ситуацій, з якими щоденно має справу фахівець).

Етап 3. Складання переліку професійно значущих якостей (на основі отриманих даних визначають якості, що необхідні або згодом знадобляться фахівцю для успішного виконання завдань на заданій посаді; визначають якості щодо кожної конкретної функції та кожної критичної ситуації; проводять аналіз складеного переліку професійно значущих якостей і відсіюють близькі за значенням якості, об'єднують схожі за їх характеристиками).

Етап 4. Визначення вагового коефіцієнта кожної професійно значущої якості (проводять ранжирування якостей за ступенем значущості). Ранжирування проводять від найменш значущої якості до найбільш значущої, тобто найважливіша якість повинна мати вищий ранг. У підсумку 10–15 якостей, які отримали найвищий ранг, і є професійно значущими. Саме ця технологія виявлення професійно значущих якостей працівника є найбільш змістовною і повною [5, с. 201].

Під "професійно значущими якостями" О. Силкін [3] розуміє сукупність якостей особистості, які визначають успішне виконання фахівцем своїх посадових обов'язків. В ієрархії професійно значущих якостей вони мають визначену послідовність залежно від їх значущості для певного виду діяльності.

Відомий учений В. Шадриков [6] "професійно значущі якості" розуміє як індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності й успішність її освоєння. Надзвичайно важливим зазначаємо висновок В. Шадрикова: "...експериментальні дані показали, що найбільш ефективний спосіб розвитку професійно значущих якостей полягає у спеціальних вправах до початку діяльності, на окремих діях майбутньої діяльності ... у цих умовах і створюються найбільш сприятливі умови для формування рис оперативності у професійно значущій якості" [6, с. 56].

Усі визначення поняття "професійно значущі якості" є слухними і доповнюють одне одним. Отже, професійно значущі якості особистості визначаються одними з найважливіших факторів професійної придатності. Вони не лише характеризують певні здібності, але й органічно входять у їх структуру, розвиваються в процесі навчання і професійної діяльності.

З огляду на вищевикладене, "професійно значущі якості особистості" з позицій соціально-педагогічного аналізу визначаємо як різноманітні за природою індивідуально-особистісні риси, здібності, особливості та властивості людини, які виявляються під час набуття

знань, умінь, навичок у процесі фахової підготовки та професійної діяльності, що загалом сприяє ефективному оволодінню особистістю професією та успішній соціалізації в соціумі (авт.).

Висновки. Таким чином, нами зроблена спроба соціально-педагогічного аналізу дефініції "професійно значущі якості" і виокремлення власного бачення цього поняття. Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив нам представити професійно значущі якості у вигляді набору якостей особистості, що сприяють її професійному розвитку в обраній сфері діяльності, дозволяють успішно виконувати певний вид діяльності, ефективно будувати індивідуальну траєкторію особистісного розвитку в процесі соціалізації.

Список використаних джерел

1. Гейзерська Р. А. Формування професійно-значущих якостей майбутніх магістрів економічного профілю у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук / Р. А. Гейзерська. – Луганськ : Б. В., 2008.
2. Головач Н. В. Порівняльний аналіз сутності та змісту понять "професійно значущі якості" і "професійна компетентність" / Н. В. Головач // Молодь і ринок : щомісячний наук.-пед. журн. – 2016. – Вип. 9 (140). – С. 127–131.
3. Силкін О. О. Зміст терміна "професійно значущі якості особистості" і технологія визначення цих якостей для окремого фахівця // Наук. праці. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – Донецьк: ДВНЗ "ДонНТУ", 2011. – Вип. 9 (191).
4. Чуйко О. В. Чинники становлення професійних компетенцій у майбутніх фахівців соціономічних професій // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. праць Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2014. – № 2(23). – С. 273–278.
5. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. / А. Й. Капська. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005.
6. Шадриков В. Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В. Д. Шадриков // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 17–19.
7. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности : учеб. пособие для вузов / В. А. Бодров. – М. : ПЭР СЭ, 2001.
8. Гук О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до менеджменту в соціальній роботі // Перспективи розвитку соціальної педагогіки в Україні: Матеріали Круглого столу (24 травня 2018 року, Київ) / за ред. О. В. Чуйко. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. – С. 36–41.

References

1. Ghejzersjka R. A. Formuvannya profesijno-znachushhykh jakostej majbutnix maghistriv ekonomichnogo profilju u procesi fakhovoi pidgotovky: avtoref. dys... kand. ped. nauk / R. A. Ghejzersjka. – Lughansjk : B. v., 2008. – 20 s.
2. Gholovach N. V. Porivnjalnij analiz sutnosti ta zmistu ponjatj "profesijno znachushhi jakosti" i "profesijna kompetentnistj" / N. V. Gholovach. // Molodj i rynek : Shhomisjchnyj naukovopedagoghichnyj zhurnal. – 2016. – Vyp. 9 (140). – S. 127 – 131.
3. Sylkin O. O. Zmist terminu "profesijno znachushhi jakosti osobystosti" i tekhnologhija vyznachennja cykh jakostej dlja okremogho fakhivcja // Naukovi pracj. Serija: Pedagoghika, psykhologhija i sociologhija. Vypusk 9 (191) – Donecjk: DVNZ "DonNTU", 2011.
4. Chujko O. V. Chy'nny'ky' stanovlennja profesijnny'x kompetencij u majbutnix fakhivciv socionomichny'x profesij // Aktual'ni problemy' sociologiji, psy'xologiji, pedagogiky': Zb. nauk. prac' KNU imeni Tarasa Shevchenka. – №2(23) 2014. – S. 273-278.
5. Kaps'ka A. J. Social'na robota: navch. Posibny'k. – K.: Centr navchal'noy literatury, 2005. – 328 s.
6. Shadrikov V. D. Novaja model' specialista: innovacionnaja podgotovka i kompetentnostnyj podhod / V. D. Shadrikov // Vysshee obrazovanie segodnja. – 2004. – № 8. – S. 17-19.
7. Bodrov V. A. Psihologija professional'noj prigodnosti: uchebnoe posobie dlja vuzov / V. A. Bodrov– M.: PJeR SJe, 2001. – 511 s.
8. Guk O. Pidhotovka maibutnix sotsialnykh pedahohiv do menezhmentu v sotsialnij roboti // Perspektivy rozvytku sotsialnoj pedahohiky v Ukraini: Materialy Kruhloho stolu (24 travnia 2018 roku, Kyiv) / za red. O.V. Chuiko. – Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka, 2018. – S. 36–41.

Надійшла до редколегії 26.09.18

Хоссейн М., асп.

Межрегиональная академия управления персоналом, Киев, Украина
ORCID ID 0000-0001-7088-0964

ПРОФЕССИОНАЛЬНО ЗНАЧИМЫЕ КАЧЕСТВА ЛИЧНОСТИ: СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Дано определение понятия "профессионально значимые качества личности", раскрыты его сущность и содержание, роль в самореализации личности в социокультурном пространстве. Обосновано, что профессионально значимые качества характеризуют способности, органично входят в их структуру, развиваются в процессе обучения, профессиональной деятельности, социализации.

Ключевые слова: профессионально значимые качества личности, профессиональные качества, личные качества, способности, социокультурное пространство, социально-педагогический дискурс.

Hossein M., postgraduate
 Interregional Academy of personnel management, Kyiv, Ukraine
 ORCID ID 0000-0001-7088-0964

PROFESSIONALLY IMPORTANT QUALITIES OF PERSONALITY: SOCIAL AND PEDAGOGICAL DISCOURSE

Based on theoretical and methodological background and contemporary research, the essence and content of the concept of 'professionally significant personal qualities' are essential for the acquisition of special knowledge, skills and abilities, in order to achieve efficiency in professional activity, because preparation of a modern successful specialist is impossible without proper training and mastering knowledge and skills of both fundamental and applied nature; the assimilation of universal moral principles and norms; proper level of moral culture and professionally significant qualities; independent orientation in non-standard situations; the ability to solve effectively certain issues in the professional field and modern society.

It is substantiated that professionally significant qualities characterize abilities, belong organically to their structure, develop in the process of learning, professional activity, socialization. Summing up the various views of scientists, the notion of 'professionally meaningful personality qualities' and their role in self-realization of the personality in the socio-cultural space are defined. The list of necessary professionally relevant qualities is proposed to be developed taking into account the specifics of each individual organization and each individual position, in accordance with the specifics of the company's activities and corporate culture (organizations, institutions, enterprises, etc.).

Keywords: professionally significant personal qualities, professional qualities, personal qualities, abilities, socio-cultural space, social-pedagogical discourse.

УДК 364.442:388.0

DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2018/3-1/11>

О. Чуйко, д-р психол. наук, проф.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ORCID ID 0000-0001-7088-0961

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У ШКОЛІ

Проаналізовано результати дослідження серед студентів першого – другого курсів факультету психології, спрямованого на вивчення місця й ролі психологічної служби школи (шкільного психолога) у загальному процесі освітньої соціалізації вчорашніх школярів. Отримані результати дають підстави стверджувати необхідність модернізації системи шкільної психологічної служби з урахуванням трансформаційних змін нинішнього шкільного середовища.

Ключові слова: психологічна служба, освітня соціалізація, трансформаційні зміни, шкільне середовище, шкільний психолог.

Вступ. У 2018 р. вийшов Наказ Міністерства освіти і науки України за № 509 від 22.05.18 р. "Про затвердження положення про психологічну службу у системі освіти України". Чинний наказ анулює положення 1999 р. за № 922/4215. Таким чином, ми можемо визнати, що психологічна служба системи освіти вже фактично має 20-річний досвід практичної діяльності, а також 14,7-тисячну спільноту шкільних психологів, які сприяють "повноцінному й інтелектуальному розвитку, успішній соціалізації на кожному віковому етапі" дитини [1]. Нове положення анонсує нові перспективи в діяльності психологічної служби закладів освіти, а також дещо в іншій редакції висвітлює цілі та завдання психологічної служби школи. Зокрема, "метою діяльності психологічної служби є сприяння створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей і завдань системи освіти" [2].

Натомість сайт Освіторія-медіа¹ цитує Міністра освіти і науки Лілію Гриневич, яка у відповідь на запитання про те, якою має бути психологічна служба школи в НУШ (новій українській школі), говорить, що "потрібно створити всебічно розвинену систему зі зміною підходів до ролі та роботи психолога у школі", тим самим акцентуючи увагу на оновленні її змісту і функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми шкільної психологічної служби та місця і ролі практичного психолога в школі є предметом досліджень багатьох вітчизняних і зарубіжних авторів: Г. Абрамова, О. Бондаренко, І. Дубровіна, В. Панок, Н. Пов'якель, Р. Овчарова, Л. Уманець, Н. Шевченко, Н. Чепелева, Т. Яценко та ін. Велика увага в їхніх роботах приділяється змісту та моделям освітньої підготовки шкільних психологів, розвитку і формуванню фахових компетенцій, напрямам і змісту діяльності психолога безпосередньо в школі. Натомість ми звернули увагу на дослідження,

які відображають особливості реальної професійної діяльності психолога в школі, або ті специфічні проблеми, які виникають у нього після входження у шкільний простір. Так, автор дисертаційного дослідження Л. В. Підлипна [3], досліджуючи особливості інтеграції шкільного психолога в педагогічний колектив школи, зауважує, що труднощі входження полягають "у переживанні психологом амбівалентних почуттів щодо своєї професійної самореалізації у зв'язку з необхідністю заміни сформованої в процесі навчання ідентичності", що, у свою чергу, потребує зміни моделі професійної діяльності, орієнтованої на особливий предмет, а саме на супровід педагогічної діяльності та навчально-виховного процесу [3, с. 5]. Російський автор А. Н. Баженова досліджує особливості професійної деформації шкільних психологів і визнає їх як регресивний етап розвитку в професійному становленні шкільних психологів не лише у професійному, але й у позапрофесійному контекстах, а також зауважує, що найширше професійної деформації є вираженими в період від 4 до 10 років роботи [4]. Цікаві дані представлені в дисертаційному дослідженні В. Г. Кобозевої, яка аналізує розвиток служби практичної психології освіти в сучасному мегаполісі й доходить думки, що її ефективність забезпечується за рахунок зростаючої диференціації та спеціалізації системи психологічної допомоги. Однак складною проблемою у зв'язку з цим є відсутність науково обґрунтованої системи зворотного зв'язку – моніторингу, тобто системи відстежування й оцінювання діяльності всіх ланок системи психології освіти [5].

Таким чином, зазначені труднощі стосуються процесів, які розгортаються всередині самої системи психологічної служби та є відображенням суперечностей між задачами, які розв'язує школа (а це задачі навчального процесу), і власне психологічною службою, яка не може перебирати на себе ці задачі, оскільки, з одного боку, втручання психолога в навчальний процес часто неоднозначно сприймається як адміністрація, так і вчителями; а з іншого – предмет професійної діяльності педагогічний і психологічний між собою різняться. Якщо для педагога

¹ Електронне джерело <https://osvitoria.media/experience/shho-robytymut-shkilni-psyhology-u-novij-ukrayinskij-shkoli/>